

بررسی تحصیلی برنامه های آموزشی ضمن خدمت معلمان و ارائه پیشنهادات برای بهبود کیفی

عبدالرضا نواح^۱، مریم شریفی^۲

^۱ هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

^۲ کارشناسی ارشد علوم تربیتی گرایش آموزش و پرورش ابتدایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

چکیده

آموزش و خصوصاً آموزش ضمن خدمت نه تنها در ایجاد دانش و مهارت ویژه در کارکنان نقش بسزایی دارد، بلکه باعث بینش و بصیرت عمیق تر، دانش و معرفت بالاتر و مهارت بیشتر کارکنان در سازمان برای اجرای وظایف و مسئولیت های شده و در نتیجه هدف های سازمان را با کارایی و اثربخشی بهتر محقق خواهد ساخت. هدف از مقاله حاضر «بررسی تحصیلی برنامه های آموزشی ضمن خدمت معلمان و ارائه پیشنهادات برای بهبود کیفی است. در راستای تحقق این هدف سوالات زیر مطرح گردید: آیا آموزش های ضمن خدمت برای استفاده معلمان از روش های فعال تدریس تاثیر دارد؟ ۲- آیا آموزش های ضمن خدمت بر بهبود مدیریت کلاس معلمان تاثیر دارد؟ ۳- آیا آموزش های ضمن خدمت در تقویت میل به مطالعه در معلمان در ارزشیابی مناسب و تکوینی تاثیر دارد؟ برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده که حاوی ۲۸ سوال بسته که دارای مقیاس درجه بندی لیکرت و ضریب پایایی ($\alpha = 0/86$) می باشد. در این پژوهش از روش تحقیق توصیفی (زمینه ای) استفاده شده است. که جامعه آماری آن کلیه معلمان ابتدایی شهرستان امیدیه می باشد و با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای از بین مدارس شهرستان امیدیه تعداد ۲۲۷ نفر به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار توصیفی شامل جدول، میانگین، انحراف استاندارد، آمار استنباطی شامل آزمون مجذور کای (X^2) انجام گرفت که تمامی سوالات در سطح معناداری ۰/۰۱ مورد تأیید قرار گرفته اند که به شرح ذیل است: آموزش های ضمن خدمت بر استفاده معلمان از روش های فعال تدریس و بهبود مدیریت کلاس معلمان تاثیر داشته، همچنین دوره های کوتاه مدت ضمن خدمت در تقویت میل به مطالعه در معلمان و بر افزایش توانایی آنان در ارزشیابی مناسب و تکوینی موثر بوده است.

کلمات کلیدی: برنامه های آموزشی ضمن خدمت، بهبود کیفی، آموزش و پرورش، معلمان.

مقدمه

«آموزش و پرورش بحق از بزرگترین و پیچیده ترین نظام های اجتماعی محسوب می گردد. سازمانی که از دیرباز نقشی سازنده و اساسی در بقاء و تداوم فرهنگ و تمدن بشری داشته و امروزه سنگ بنای توسعه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی هر جامعه است. مطالعات عمیق در زمینه عوامل مؤثر در تغییر و تحول جامعه ها و پیشرفت و ترقی آنها حکایت از آن دارد که دوران شکوفائی آنها با رشد و پویایی سازمان های آموزش و پرورش مقارن بوده است و از بیشترین نیروهای کیفی و کمی کارآمد و توانمند برخوردار بوده اند. (صافی، ۱۳۷۷، ص ۱۴)

آموزش کارکنان به ویژه آموزش معلمان آموزش و پرورش نیز همچون آموزش دیگر کارکنان از اهمیت خاصی برخوردار می باشد. رشد و گسترش و تغییر و تحول نظام های آموزش و پرورش، ویژگی بارز جوامع بشری در عصر ماست که پیامد این رشد به کارگیری معلمان و کارکنان فراوان، با دانش و مهارت های گوناگون است؛ و با تغییر و تحول در نظام های آموزشی، که خود متأثر یا در تعامل با تغییرات مهم و تکنولوژی است نیاز به بازسازی و نوسازی دانش و اطلاعات معلمان و کارکنان است (سبحان اللهی و کرانی، ۱۳۷۹، ص ۲۷)

بطور کلی اهمیت آموزش ضمن خدمت صرفاً در تجدید و بازآموزی آگاهی ها یا پیشرفت های حاصل در حوزه خاصی نیست. بلکه از سویی موجب وسعت بخشیدن به بینش و جهان بینی معلم و گسترش ارتباط او با محیط آموزشی و تغییراتی که در آن صورت می گیرد می شود و از سوی دیگر ترمیم ضعف ها و کمبودهای نظام آموزش و آگاهی تخصصی های فنی معلم را موجب می گردد. از طریق آموزش ضمن خدمت می توان با به روز درآوردن اطلاعات و دانش ها و کسب مهارت ها و تخصص های ضروری در ایجاد عادات مطالعه و پژوهش، آشنائی با روش های جدید تدریس و غیره اقدام کرد. آموزش ضمن خدمت وسیله ای برای ایجاد سازش معلم با مجموع شرایط آموزشی و با فضای اداری و وظایف محوله است (غفوری، ۱۳۸۵، ص ۱۰).

هدف ما بررسی تحصیلی برنامه های آموزشی ضمن خدمت معلمان و ارائه پیشنهادات برای بهبود کیفی است.

مبانی نظری**مدیریت کلاس درس:**

فعالیت کنترل مدیریت شامل ایجاد و نگهداری شرایطی است که طی آن شرایط آموزش و یادگیری شاگردان تسهیل می شود (فلمینگ و پروس، ترجمه سجادی، ۱۳۷۳، ص ۲۲۳).

مدیریت کلاس عبارت است از هنر بکار بردن دانش تخصصی و بهره گیری از مهارت های کلاسداری در هدایت دانش آموزان بسوی اهداف مطلوب موردنیاز دانش آموزان و جامعه (رئوفی، ۱۳۷۴، ص ۱۵).

تعریف عملیاتی:

در این تحقیق مدیریت کلاس درس با توجه به نحوه پاسخ دادن معلمان و دبیران راهنمایی به سؤالات ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ پرسشنامه مشخص شده است.

مطالعه:

مطالعه یا هنر خواندن جریانی است که فکر بدون کمک منبع خارجی و با تمرکز روی مطالب نوشته شده با استفاده از نیروی خویش سبب ارتقاء خود شود. در نتیجه ی خواندن، فکر از درک کمتر به ادراک بیشتر می رسد. اعمال مختلف ماهرانه ای که باعث این ارتقاء می شود. هنر مطالعه یا خواندن را تشکیل می دهد (آدلر و دورن، ترجمه صراف تهرانی، ۱۳۷۱، ص ۲۱).

تعریف عملیاتی:

در این پژوهش مطالعه با توجه به نحوه پاسخ دادن معلمان و دبیران راهنمایی به سؤالات ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱ پرسشنامه مشخص شده است.

ارزشیابی:

گی (۱۹۹۱)، ارزشیابی را یک فرایند نظامدار (سیستماتیک) برای جمع آوری تحلیل و تفسیر اطلاعات، به منظور تشخیص و میزان تحقق یا عدم تحقق اهداف می داند و اینکه آیا هدف های مورد نظر تحقق یافته اند یا در حال تحقق یافتن هستند به چه میزانی (سیف، ۱۳۸۳، ص ۳۵).

ارزشیابی تکوینی:

منظور از ارزشیابی تکوینی گردآوری اطلاعات است در حالی که یادگیری جریان دارد تا بدین وسیله بتوان تجربیات یادگیری دانش آموزان را افزایش داد (مهرنز و لهمان^۱، ۱۹۸۴).

تعریف عملیاتی:

در این تحقیق ارزشیابی مناسب و تکوینی با توجه به نحوه پاسخ دادن معلمان به سؤالات ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸ پرسشنامه مشخص شده است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از آن جهت که در صدد مطالعه بررسی تحصیلی برنامه های آموزشی ضمن خدمت معلمان و ارائه پیشنهادات برای بهبود کیفی می باشد، یک تحقیق توصیفی با رویکرد پیمایشی است.

اجرای تحقیق توصیفی می تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری رساندن به فرایند تصمیم گیری باشد که در آن هدف، توصیف یا پدیده های مورد بررسی است (سرمد و همکاران، ۱۳۸۴، ص ۸۲).

تحقیق پیمایشی، روش جمع آوری اطلاعات از طریق پرسیدن پرسش های از پیش تعیین شده از افرادی است که به عنوان نمونه از جامعه انتخاب شده اند این پرسش ها معمولاً با توالی از پیش تعیین شده در یک پرسش نامه ی دارای ساختار درج می شوند و در اختیار افراد یاد شده فرار می گیرند تا به آنها پاسخ دهند (هاتن، ۱۹۹۰: ۸).

تحقیق پیمایشی در تعلیم و تربیت شامل جمع آوری اطلاعات از اعضای گروهی از یادگیرندگان، معلمان، یا اشخاص دیگری می باشد که به نحوی با فرایند تعلیم و تربیت مرتبط هستند، و تجزیه و تحلیل این اطلاعات به منظور روشن ساختن یا حل مسائل مهم تربیتی صورت می گیرد (بلکستر و همکاران، ۱۹۵۳: ۱۰۳).

---

(1) Mehrens and lehman

روش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات در این تحقیق با توجه به موضوع به دو شیوه کتابخانه ای و میدانی صورت گرفت. کلیه ی مباحث مربوط به ادبیات تحقیق از طریق مطالعه ی کتابخانه ای شامل بررسی و مرور منابع مکتوب (پایان نامه، مقاله، مجله، فصل نامه، پژوهش نامه و سایت ها ی اینترنتی) تهیه و تدوین گردید. اطلاعات لازم در زمینه ی مطالعه نگرش معلمان از طریق مطالعه میدانی به دست آمد.

ابزار گردآوری اطلاعات

وسیله جمع آوری اطلاعات برای این تحقیق پرسش نامه محقق ساخته می باشد که سؤالات آن به کمک استاد راهنما و مشاور تهیه شده است و از نوع پرسش نامه بسته پاسخ می باشد.

این پرسش نامه دارای یک مقدمه ی توجیهی کوتاه و فرم مشخصات فردی شامل: جنس، مدرک تحصیلی، سابقه تدریس، رشته تدریس و منطقه محل خدمت به منظور گردآوری اطلاعات فردی پاسخ دهنده، در نظر گرفته شده است، می باشد.

پرسش نامه شامل ۲۷ سؤال در مقوله های محدودیت های دوره های آموزش ضمن خدمت حضوری، میزان اثر بخشی دوره های آموزش ضمن خدمت حضوری، مزایای دوره های آموزش ضمن خدمت از دور، تمایل به شرکت در دوره های اختصاصی و عمومی آموزش ضمن خدمت از دور و گرایش به دوره های مجازی آموزش ضمن خدمت از دور طراحی شده است. جدول پاسخ ها بر اساس مقیاس لیکرت چهار درجه ای اندازه گیری (بسیار زیاد، زیاد، کم، و بسیار کم) تنظیم شده است. بدین ترتیب داده های لازم از طریق این پرسش نامه جمع آوری گردیده است.

تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق

توزیع فراوانی و درصد گویه های پرسش نامه به تفکیک فرضیه های پژوهشی:

سوال اول: برای بهبود کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت این برنامه ها باید بر اساس نیازها، علائق و گرایشات سنی متفاوت معلمین طراحی گردد.

جدول (۱) توزیع فراوانی و درصد گویه های سوال ۱

گزینه گویه	خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	تعداد	درصد
۱	۲۱	۵/۴	۱۳۲	۳۳/۸	۱۳۶	۳۴/۹	۱۰۱	۲۵/۹	۳۹۰	۱۰۰
۲	۱۲	۳/۱	۷۴	۱۹/۰	۱۷۷	۴۵/۳	۱۲۷	۳۲/۶	۳۹۰	۱۰۰
۳	۵	۱/۳	۵۷	۱۴/۶	۱۸۸	۴۸/۲	۱۴۰	۳۵/۹	۳۹۰	۱۰۰
۴	۲۲	۵/۶	۹۸	۲۵/۲	۱۶۳	۴۱/۸	۱۰۷	۲۷/۴	۳۹۰	۱۰۰
۵	۱۱	۲/۸	۷۳	۱۸/۷	۲۰۱	۵۱/۶	۱۰۵	۲۶/۹	۳۹۰	۱۰۰
۶	۲۸	۷/۲	۱۳۵	۳۴/۶	۱۵۵	۳۹/۷	۷۲	۱۸/۵	۳۹۰	۱۰۰

داده های جدول نشان می دهد که در گویه ۱ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۳ بیشترین

پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۴ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۵ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۶ بیشترین پاسخ به گزینه خیلی زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است.

جدول (۲) نتایج آزمون t تک نمونه ای در مورد گویه های مربوط به سوال اول

Test value = ۲,۵			انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
sig	df	t				
.۰۰۰۱	۳۸۹	۶/۹۹۶	.۸۸۳	۲/۸۱	۳۹۰	۱
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۴/۲۳۹	.۷۹۷	۳/۰۷	۳۹۰	۲
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۸/۷۷۰	.۷۲۳	۳/۱۹	۳۹۰	۳
.۰۰۰۱	۳۸۹	۹/۳۸۶	.۸۶۳	۲/۹۱	۳۹۰	۴
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۳/۷۴۹	.۷۵۵	۳/۰۳	۳۹۰	۵
.۰۰۰۱	۳۸۹	۴/۵۱۴	.۸۵۲	۲/۶۹	۳۹۰	۶

سوال دوم: برای بهبود کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت باید گرایشات و علائق معلمان در انتخاب شیوه های آموزشی مطلوب مورد توجه قرار گیرند.

جدول (۳) توزیع فراوانی و درصد گویه های سؤال

گزینه گویه	خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	تعداد	درصد
۷	۵۲	۱۳/۳	۱۳۴	۳۴/۴	۱۴۹	۳۸/۲	۵۵	۱۴/۱	۳۹۰	۱۰۰
۸	۵۰	۱۲/۸	۱۶۲	۴۱/۵	۱۳۸	۳۵/۴	۴۰	۱۰/۳	۳۹۰	۱۰۰
۹	۴۱	۱۰/۵	۱۴۸	۳۷/۹	۱۵۴	۳۹/۵	۴۷	۱۲/۱	۳۹۰	۱۰۰
۱۰	۵۶	۱۴/۴	۱۷۲	۴۴/۱	۱۱۸	۳۰/۳	۴۴	۱۱/۳	۳۹۰	۱۰۰
۱۱	۷۴	۱۹/۰	۱۷۶	۴۵/۱	۹۸	۲۵/۱	۴۲	۱۰/۸	۳۹۰	۱۰۰
۱۲	۵۶	۱۴/۴	۱۵۵	۳۹/۷	۱۱۹	۳۰/۵	۶۰	۱۵/۴	۳۹۰	۱۰۰

داده های جدول نشان می دهد که در گویه ۷ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. گویه ۸ بیشترین پاسخ به گزینه کم می باشد و گزینه خیلی زیاد، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۹ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۰ بیشترین پاسخ به گزینه کم می باشد و گزینه خیلی زیاد، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۱ بیشترین پاسخ به گزینه کم می باشد و گزینه خیلی زیاد، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۲ بیشترین پاسخ به گزینه کم می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است.

جدول (۴) نتایج آزمون t تک نمونه ای در مورد گویه های مربوط به سوال دوم

Test value = ۲/۵			انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
sig	df	t				
.۴۹۷	۳۸۹	.۶۷۹	.۸۹۴	۲/۵۳	۳۹۰	۷
.۱۰۵	۳۸۹	-۱/۶۲۴	.۸۴۲	۲/۴۳	۳۹۰	۸
.۴۶۹	۳۸۹	.۷۲۵	.۸۳۸	۲/۵۳	۳۹۰	۹
.۱۰۰۹	۳۸۹	-۲/۶۲۹	.۸۶۷	۲/۳۸	۳۹۰	۱۰
.۱۰۰۰	۳۸۹	-۴/۹۳۴	.۸۹۳	۲/۲۸	۳۹۰	۱۱
.۵۰۹	۳۸۹	-.۶۶۱	.۹۲۰	۲/۴۷	۳۹۰	۱۲

داده های جدول (۳) نشان می دهد که به غیر از گویه های ۷ و ۹ که میانگین مشاهده شده از میانگین تجربی بزرگتر است، میانگین مشاهده شده بقیه ی گویه ها از میانگین تجربی کوچکتر هستند؛ اما تفاوت مشاهده شده فقط در مورد گویه های ۱۰ و ۱۱ در سطح معناداری $\alpha = .۰۵$ معنا دار است. لذا می توان نتیجه گرفت که برای بهبود کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت باید گرایشات و علائق معلمان در انتخاب شیوه های آموزشی مطلوب مورد توجه قرار گیرند و این فرضیه مورد تایید قرار می گیرد.

سوال سوم: برای بهبود کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت باین نگرشهای متفاوت معلمین نسبت به سازمان یا نهاد فراهم کننده برنامه بعنوان یک عامل تعیین کننده مورد توجه قرار گیرد.

جدول (۵) توزیع فراوانی و درصد گویه های سوال ۳

گزینه گویه	خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	تعداد	درصد
۱۳	۱۳	۳/۳	۵۳	۱۳/۶	۱۹۰	۴۸/۷	۱۳۴	۳۴/۴	۳۹۰	۱۰۰
۱۴	۵	۱/۳	۳۹	۱۰/۰	۱۸۷	۴۷/۹	۱۵۹	۴۰/۸	۳۹۰	۱۰۰
۱۵	۱۰	۲/۶	۵۶	۱۴/۳	۱۹۹	۵۱/۰	۱۲۵	۳۲/۱	۳۹۰	۱۰۰
۱۶	۱۲	۳/۱	۸۷	۲۲/۳	۱۷۸	۴۵/۶	۱۱۳	۲۹/۰	۳۹۰	۱۰۰
۱۷	۱۵	۳/۸	۶۲	۱۵/۹	۲۰۴	۵۲/۴	۱۰۹	۲۷/۹	۳۹۰	۱۰۰

داده های جدول نشان می دهد که در گویه ۱۳ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۴ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۵ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۶ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۷ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است.

جدول (۶) نتایج آزمون t تک نمونه ای در مورد گویه های مربوط به سوال سوم

Test value = ۲,۵			انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
sig	df	t				
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۶/۴۱۹	.۷۷۱	۳/۱۴	۳۹۰	۱۳
.۰۰۰۱	۳۸۹	۲۲/۲۷۷	.۶۹۳	۳/۲۸	۳۹۰	۱۴
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۶/۶۲۵	.۷۴۳	۳/۱۳	۳۹۰	۱۵
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۲/۴۹۴	.۷۹۸	۳/۰۱	۳۹۰	۱۶
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۳/۹۵۳	.۷۶۹	۳/۰۴	۳۹۰	۱۷

داده های جدول (۴-۲۸) نشان می دهد که در سطح معناداری $\alpha = .05$ چون مقدار t در کلیه گویه ها معنادار است و میانگین نظری از میانگین تجربی کوچکتر است، لذا می توان چنین استنباط کرد که برای بهبود کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت باین نگرشهای متفاوت معلمین نسبت به سازمان یا نهاد فراهم کننده برنامه بعنوان یک عامل تعیین کننده مورد توجه قرار می گیرد.

سوال چهارم: برای ارتقاء کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت باید معلمین و مدیران و سایر دست اندرکاران در تنظیم اهداف، تعیین موضوع، طرح و اجرای اینگونه برنامه بمنظور انعطاف پذیری بیشتر مشارکت داشته باشند.

جدول (۷) توزیع فراوانی و درصد گویه های سؤال ۴

گزینه گویه	خیلی کم		زیاد		کم		خیلی زیاد		جمع کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱۸	۱۲	۳/۱	۶۱	۱۵/۶	۱۹۱	۴۹/۰	۱۲۶	۳۲/۳	۳۹۰
۱۹	۱۸	۴/۶	۵۹	۱۵/۱	۱۵۷	۴۰/۳	۱۵۶	۴۰/۰	۳۹۰

داده های جدول نشان می دهد که در گویه ۱۸ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۱۹ بیشترین پاسخ به گزینه خیلی زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است.

جدول (۸) نتایج آزمون t تک نمونه ای در مورد گویه های مربوط به سوال چهارم

Test value = ۲,۵			انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص
sig	df	t				
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۵/۵۱۸	.۷۷۰	۳/۱۱	۳۹۰	۱۸
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۵/۳۴۹	.۸۴۵	۳/۱۶	۳۹۰	۱۹

داده های جدول (۴-۱۷) نشان می دهد که در سطح معناداری $\alpha = .05$ چون مقدار t در کلیه گویه ها معنادار است و میانگین نظری از میانگین تجربی کوچکتر است، لذا می توان چنین استنباط کرد که برای ارتقاء کیفیت برنامه های آموزش ضمن خدمت

باید معلمین و مدیران و سایر دست اندرکاران در تنظیم اهداف، تعیین موضوع، طرح و اجرای اینگونه برنامه بمنظور انعطاف پذیری بیشتر مشارکت داشته باشند.

جدول (۹) توزیع فراوانی و درصد گویه های سؤال ۵

گزینه گویه	خیلی کم		کم		زیاد		خیلی زیاد		جمع کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	تعداد	درصد
۲۰	۱۳	۳/۳	۵۴	۱۳/۸	۱۶۶	۴۲/۶	۱۵۷	۴۰/۳	۳۹۰	۱۰۰
۲۱	۱۷	۴/۴	۶۸	۱۷/۴	۱۷۷	۴۵/۴	۱۲۸	۳۲/۸	۳۹۰	۱۰۰
۲۲	۶۱	۱۵/۶	۱۱۴	۲۹/۲	۱۵۶	۴۰/۰	۵۹	۱۵/۱	۳۹۰	۱۰۰
۲۳	۲۳	۵/۹	۸۵	۲۱/۸	۱۸۱	۴۴/۴	۱۰۱	۲۵/۹	۳۹۰	۱۰۰
۲۴	۵۶	۱۴/۴	۹۸	۲۵/۱	۱۳۶	۳۴/۹	۱۰۰	۲۵/۶	۳۹۰	۱۰۰
۲۵	۴۰	۱۰/۳	۱۰۰	۲۵/۶	۱۵۱	۳۸/۷	۹۹	۲۵/۴	۳۹۰	۱۰۰
۲۶	۵۰	۱۲/۸	۱۵۸	۴۰/۵	۱۲۰	۳۰/۸	۶۲	۱۵/۹	۳۹۰	۱۰۰
۲۷	۳۰	۹/۷	۱۳۲	۳۵/۸	۱۷۰	۴۱/۸	۵۸	۱۲/۷	۳۹۰	۱۰۰

سوال پنجم: برای ایجاد انگیزه در معلمین جهت شرکت موثر در دوره های آموزش ضمن خدمت باید امتیازات مادی و غیر مادی در نظر گرفته شود.

داده های جدول نشان می دهد که در گویه ۲۰ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد؛ و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۱ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد؛ و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۲ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی زیاد کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۳ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۴ بیشترین پاسخ به گزینه زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۵ از سوال پنجم بیشترین پاسخ به گزینه کم می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۶ بیشترین پاسخ به گزینه خیلی زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است. در گویه ۲۷ بیشترین پاسخ به گزینه خیلی زیاد می باشد و گزینه خیلی کم، کمترین انتخاب را داشته است.

جدول (۱۰) نتایج آزمون t تک نمونه ای در مورد گویه های مربوط به سوال پنجم پژوهشی

Test value = ۲,۵			انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص گویه
sig	df	t				
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۳/۹۵۳	.۷۶۹	۳/۰۴	۳۹۰	۲۰
.۰۰۰۱	۳۸۹	۱۳/۶۲۹	.۸۲۱	۳/۰۷	۳۹۰	۲۱
.۰۰۰۱	۳۸۹	۳/۷۵۰	.۸۲۴	۲/۶۶	۳۹۰	۲۲
.۰۰۰۱	۳۸۹	۹/۹۲۵	.۸۴۲	۲/۹۲	۳۹۰	۲۳
.۰۰۰۱	۳۸۹	۴/۲۹۳	۱/۰۰۳	۲/۷۲	۳۹۰	۲۴

۲۵	۳۹۰	۲/۷۹	۰/۹۳۸	۶/۱۵۵	۳۸۹	۰/۰۰۰۱
۲۶	۳۹۰	۲/۸۰	۰/۸۰۹	۵/۰۵۶	۳۸۹	۰/۰۰۰۱
۲۷	۳۹۰	۲/۴۴	۰/۹۲۹	-۱/۳۰۸	۳۸۹	۰/۲۵۱

داده های جدول (۴-۲۰) نشان می دهد که در سطح معناداری $\alpha = 0.05$ چون مقدار t در اکثر گویه ها معنادار است و میانگین نظری از میانگین تجربی کوچکتر است، لذا می توان چنین استنباط کرد که برای ایجاد انگیزه در معلمان جهت شرکت موثر در دوره های آموزش ضمن خدمت باید امتیازات مادی و غیر مادی در نظر گرفته شود. فقط در گویه شماره ۲۷ چون مقدار t معنادار نیست، لذا در این گویه برای ایجاد انگیزه در معلمان جهت شرکت موثر در دوره های آموزش ضمن خدمت باید امتیازات مادی و غیر مادی در نظر گرفته شود.

بحث و نتیجه گیری

۱- بررسی سؤال اول پژوهش: «آیا آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت بر استفاده معلمان از روش های فعال تدریس تأثیر دارد؟ در این بررسی مشخص شد با توجه به نتایج بدست آمده، ضریب آلفای کرونباخ 0.86 می باشد به آن اشاره شده و نتیجه بدست آمده در این پژوهش نیز به آن پرداخته است. لیکن در این بررسی مشخص شد آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده تا معلمان و دبیران هنگام تدریس دانش آموزان را محور فعالیت های کلاس قرار دهند و از جریان تدریس بعنوان تسهیل کننده یادگیری و راهنمای دانش آموزان استفاده نمایند. از دیگر یافته های پژوهش مربوط به این سؤال این است که آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده تا معلمانی که در این دوره ها شرکت می کنند فرایند تدریس را به جریانی تعاملی و چندجانبی بین خود، دانش آموزان و مورد آموزشی تبدیل کنند و هنگام تدریس فعالیت گروهی را جایگزین فعالیت فردی قرار دهند و آموزش را محدود به کتاب درسی و مدرسه نکنند بلکه آن را فراتر از کتاب درسی و مدرسه قرار دهند. همچنین این نوع آموزش ها منجر گردیده به اینکه معلمان در تدریس از شیوه های متنوع، متناسب با موضوع استفاده نمایند دانش آموزان را برای تکمیل اطلاعات و مطالعه بیشتر به منابع دیگری غیر از کتاب درسی ارجاع دهند. بطور کلی آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث بهبود روش تدریس و استفاده معلمان از روش های فعال و تدریس می گردد که با یافته های تحقیقات انجام شده قبلی همسو می باشد.

۲- بررسی سؤال دوم پژوهش: آیا آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت بر بهبود مدیریت کلاس معلمان تأثیر دارد؟ در این بررسی مشخص شد با توجه به نتایج بدست آمده، ضریب آلفای کرونباخ 0.86 آن اشاره کرده نتیجه بدست آمده و در این پژوهش نیز به آن پرداخته است. آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده تا معلمان کلاس درس را به یک فضای آرام برای تمرکز فکر و یادگیری تبدیل نمایند و رفتارهای نابهنجار دانش آموزان را شناسایی و کنترل کنند. به این ترتیب دانش آموزان را با اصول رفتار صحیح در کلاس آشنا سازند. از دیگر یافته های بدست آمده این است که آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده معلمانی که در این کلاس ها شرکت می کنند، بین خود و دانش آموزان و دانش آموز با دانش آموز روابط دوستانه و حسنه برقرار سازند و همچنین بین دانش آموزان رقابت سالم درسی ایجاد کنند و مطالب درسی را بصورت سازمان یافته و منسجم ارائه نمایند و از مکانیزم های تشویق و تنبیه به طرز مناسبی استفاده نمایند و در کل آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت موجب شده است که دبیران و معلمان از راه حل های مناسب تر با توجه به زمان برگزاری کلاس و مکان آن و شرایط حاکم بر کلاس برای کنترل و اداره آن استفاده کنند که با یافته های تحقیقات انجام شده قبلی همسو می باشد.

۳- بررسی سؤال سوم پژوهش: آیا آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت در تقویت میل به مطالعه در معلمان تأثیر دارد؟ با توجه به نتایج بدست آمده، ضریب آلفای کرونباخ 0.86 ، در این بررسی مشخص شد که آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده تا معلمان برای آگاهی از مسایل موجود و کسب مهارت برای حل آنها و نیز برای افزایش توانایی های علمی خود مطالعه نمایند و

مطالعه را برای تدریس بهتر و موفق لازم و ضروری بدانند بنابراین وقت معینی را برای مطالعه اختصاص دهند و برای اینکه تدریس بهتر و اثربخش داشته باشند منابع موجود را مطالعه نمایند و از دیگر یافته‌های این تحقیق این است که آموزش‌های ضمن خدمت باعث شده تا معلمانی که در این دوره‌ها شرکت می‌کنند مطالعه را یکی از ابزارهای مهم و ضروری برای بهبود مدیریت کلاس بدانند و از مطالعه برای افزایش توان ارزشیابی خود استفاده کنند. بنابراین آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت در تقویت میل به مطالعه در معلمان مؤثر می‌باشد. البته در پیشینه‌ی تحقیقات انجام شده نتیجه‌ای که قابل مقایسه با این یافته باشد به دست نیامده است.

۴- بررسی سؤال چهارم پژوهش: آیا آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه بر افزایش توانایی معلمان در ارزشیابی مناسب و تکوینی تأثیر دارد؟ در این بررسی مشخص شد با توجه به نتایج بدست آمده، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ می‌باشد که در تحقیق خود به آن اشاره شده، نتیجه بدست آمده و در این پژوهش نیز به آن پرداخته است و همچنین مشخص شد آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده تا معلمان هدف‌های تربیتی را اساس ارزشیابی از آموخته‌های فراگیران خود قرار دهند و به جای اینکه صرفاً به محفوظات توجه داشته باشند به تغییرات ایجاد شده در رفتار دانش‌آموزان بپردازند و از بازخورد نتایج حاصله از ارزشیابی‌ها در بهبود کیفیت آموزشی استفاده نمایند. همچنین این نوع آموزش‌ها باعث تا معلمان برای شناسایی مشکلات یادگیری دانش‌آموزان در جریان تدریس از ارزشیابی تکوینی استفاده کنند و هدف امتحان را بیشتر بهبود یادگیری دانش‌آموزان قرار دهند و از نتایج ارزشیابی تکوینی برای بهبود شرایط و روش‌های آموزشی استفاده نمایند و به اهمیت آن در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پی ببرند. بطور کلی آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده توانایی معلمان در استفاده از ارزشیابی مناسب و تکوینی افزایش یابد که با یافته‌های تحقیقات انجام شده قبلی همسو می‌باشد.

جمع‌بندی کلی

در تبیین علت نتایج بدست آمده می‌توان گفت اهدافی که در پژوهش آمده است. از ضروریات حرفه معلمی می‌باشد یعنی برای اینکه معلمان در حرفه خود موفق و به تدریس بهتر و اثربخش بپردازند باید به روش‌های فعال تدریس، مدیریت کلاس درس، ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان، تسلط کافی داشته باشند و برای افزایش توان علمی و تخصصی خود مطالعه نمایند.

- در زمینه نتیجه سؤال اول پژوهش می‌توان چنین اظهار نظر کرد: با توجه به اینکه محتوای کتابهای درسی براساس رویکردهای جدید تدوین شده‌اند که بیشتر مشارکت و فعالیت فراگیران را در تدریس می‌طلبد و روش‌های تدریس سنتی کاربرد خود را از دست داده‌اند و معلمان برای اینکه تدریس بهتر و اثربخشی داشته باشند باید از روش‌های فعال تدریس متناسب با محتوا استفاده نمایند و آموزش ضمن خدمت می‌تواند معلمان را با این روش‌ها آشنا کرده و کاربرد آنها را در عمل بهبود بخشد بنابراین معلمان برای آگاهی و تسلط به روش‌های فعال با انگیزه بیشتری در این دوره‌ها شرکت می‌کنند.

- در مورد علت تأثیر آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت بر بهبود مدیریت کلاس درس معلمان می‌توان گفت مدیریت کلاس شرط اولیه برای تدریس می‌باشند یعنی معلمانی که مدیریت بهتری در کلاس دارند و در اداره کلاس درس موفق هستند تدریس بهتر و اثربخش هم دارند و عکس این نیز صادق است یعنی معلمانی که از روش‌های تدریس مناسبی در کلاس استفاده می‌کنند در اداره کلاس هم موفق‌ترند و پیشرفت دانش‌آموزان در کلاس‌هایی که بخوبی اداره می‌شوند بیشتر است بنابراین آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث بهبود روش تدریس و افزایش آگاهی و دانش تخصصی معلمان شده و این‌ها هم بر بهبود مدیریت کلاس درس معلمان تأثیر گذاشته است.

- در مورد علت اینکه آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت باعث شده میل به مطالعه در معلمان تقویت شود می‌توان چنین نظر داد، اول اینکه معلمانی که در این دوره‌ها شرکت می‌کنند برای تکمیل اطلاعات ناقص خود و کسب اطلاعات بیشتر به مطالعه

رومی آورند. دوم اینکه آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت دوره‌هایی را بصورت غیرحضوری برگزار می‌کند و کتابها و منابعی را برای مطالعه معرفی می‌کنند بنابراین می‌توان گرفت آموزش‌های ضمن خدمت در تقویت میل به مطالعه در معلمان مؤثر است. در توجیه نتیجه بدست آمده در زمینه ارزشیابی در این پژوهش می‌توان بیان کرد که ارزشیابی جزء ذاتی و لاینفک فرایند یاددهی و یادگیری است و از آن جهت برای معلمان اهمیت دارد که می‌تواند انبوهی از اطلاعات را برای تنظیم فعالیت‌های بعدی کلاس در اختیار آنان قرار دهد. البته دستیابی به چنین اطلاعاتی رعایت و اجرای دقیق و به موقع ارزشیابی‌های مختلف در تمام مراحل می‌باشد بنابراین معلمان لازم و ضروری می‌دانند که تواناییهای خود را در زمینه ارزشیابی افزایش دهند و از طریق آموزش‌های ضمن خدمت کوتاه مدت به این تواناییها دست می‌یابند پس می‌توان گفت برای اینکه این دوره‌ها براساس نیازهای معلمان طراحی و اجرا شده است در افزایش توانایی معلمان مؤثر بوده است.

پیشنهادات

نظر به اهمیت آموزش ضمن خدمت:

- ۱- اجرای برنامه‌های آموزشی برای معلمان در تمام طبقات و سطوح مختلف ضروری تلقی شود.
- ۲- به جای تأکید بر روش سخنرانی در آموزش نیروی انسانی، استفاده از روش‌های فعال و استفاده از وسایل سمعی و بصری مورد تأکید قرار گیرد.
- ۳- برنامه‌های درسی آموزش ضمن خدمت به گونه‌ای تنظیم شوند که به فرایند تکنولوژی آموزشی اهمیت داده شود و همچنین امکان یادگیری مشارکتی و استفاده از تجربیات دیگران برای معلمان و دبیران فراهم آید.
- ۴- آشنایی معلمان با وظایف مدیریت و حیطه وظایف، و کاربرد نظریه‌های مدیریت کلاس می‌تواند در بهبود مدیریت کلاس مؤثر باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد آموزش در زمینه مدیریت کلاس در برنامه‌های آموزش ضمن خدمت قرارداد می‌شود.
- ۵- در فاصله هر دوره تا دوره بعد منابع و زمینه‌های مطالعاتی و پژوهشی معینی مشخص و قبل از آغاز دوره بعد برای ورود معلمان، اطلاعات کسب شده آنها ارزیابی شود.
- ۶- به منظور آشنایی معلمان با اصول روش‌های صحیح مطالعه، دوره‌هایی در این زمینه اجرا گردد.
- ۷- به دلیل اینکه آموزش‌های ضمن خدمت در کارآیی و بهبود عملکرد معلمان اثر دارد بنابراین پیشنهاد می‌شود در تشویق‌ها و انتصابات معلمان به پست‌های بالاتر به تعداد ساعات دوره‌های آنان بعنوان یک عامل مهم توجه شود.
- ۸- نیازهای آموزشی معلمان به طور مداوم (هر سال یکبار) مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد. همچنین در امر نیازسنجی از نظرات مدیران مدارس، معاونان، معلمان، کارشناسان ضمن خدمت و اولیای دانش‌آموزان استفاده گردد.
- ۹- محتوای آموزشی براساس نیازسنجی تهیه و تدوین گردد. به عبارت دیگر محتوای آموزشی باید پاسخگوی نیازهای معلمان باشد.
- ۱۰- دوره‌های آموزشی، نه فقط بر اساس ضرورت‌های مقطعی بلکه بر مبنای نیاز معلمان به آموزش‌های مستمر، به صورت منسجم و پیوسته ارائه گردد.
- ۱۱- سطح استفاده از زمینه‌های کسب شده در دوره‌ها توسط مدیران یا یک گروه ارزیاب مجرب در مدرسه تأیید و مدرک ورود به دوره بعدی قرار گیرد.
- ۱۲- برای روش‌های ابتکاری حاصل از شرکت در این دوره‌ها امتیاز ویژه‌ای تعلق گیرد.
- ۱۳- علاوه بر تأکید و دقت بر جنبه‌های تئوریک، توجه و دقت به جنبه‌های عملی دوره‌ها نیز ضروری به نظر می‌رسد لذا پیشنهاد می‌شود که دست اندرکاران آموزشی در برگزاری دوره‌های عملی، کاربردی و کارگاه‌های آموزشی تلاش بیشتر می‌کنند.
- ۱۴- شرکت در این دوره‌ها و شرط کسب امتیاز برای ادامه تحصیل معلمان در مقاطع بالاتر مد نظر قرار گیرد.

۱۵- پیشنهاد می شود اولاً این دوره‌ها در طول تابستان برگزار شود و ثانیاً در صدور ابلاغ تدریس برای معلمان مدنظر قرار گیرد؛ و در پایان دوره‌ها جزواتی برای مطالعه در اختیار معلمان قرار گیرد و در آغاز دوره بعدی، از آنها ارزیابی و امتیاز آن با امتیاز کسب شده دوره قبلی ملاک ورود به دوره بعد باشد.

پیشنهاد به منظور تحقیقات بیشتر

- ۱- بررسی کارآیی و اثربخشی این دوره‌ها در مقاطع تحصیلی متوسطه و پیش دانشگاهی.
- ۲- بررسی کارآیی و اثربخشی این دوره‌ها در سطح استان
- ۳- بررسی کارآیی و اثربخشی این دوره‌ها از دیدگاه دانش‌آموزان
- بررسی علل و موانع تأثیر برنامه‌های آموزشی در بهبود عملکرد معلمان

منابع و ماخذ:

- ۱- آدلر، م و دورن، ج.، ۱۳۷۱، چگونه کتاب بخوانیم، ترجمه محمدصراف تهرانی، مشهد، آستان قدس رضوی.
- ۲- آرمند، م.، ۱۳۷۲، روش های تدریس و آراء صاحب نظران (قسمت دوم)، رشد معلم سال دوازدهم، شماره ۳.
- ۳- آموزگار، م ح.، ۱۳۷۹، فلسفه و مکتب های تربیتی، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۴- ابادری، ۱۳۷۳، نقش دانشمندان اسلامی در گسترش فرهنگ مطالعه، فصلنامه کتابخانه، سال اول، شماره ۲.
- ۵- ابرامی، ه.، ۱۳۷۵، کتاب و پدیده کم رشدی، مرکز اسناد فرهنگی آسیا.
- ۶- ابرای، ه.، ۱۳۷۶، فصلنامه پیام کتابخانه، سال هفتم، شماره ۴.
- ۷- ابطحی، ح.، ۱۳۶۸، آموزش و بهسازی منابع انسانی، موسسه مطالعات و برنامه ریزی آموزشی، چاپ اول، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران.
- ۸- بیلر، ر.، ۱۳۷۱، کاربرد روان شناسی در آموزش، ترجمه پروین کدیور، تهران، مرکز نشر.
- ۹- ابیلی، خ.، ۱۳۷۷، آموزش و بهسازی نیروی انسانی یک ضرورت سازمانی، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره مسلسل ۱۷، دوره پنجم.
- ۱۰- ابیلی، خ.، ۱۳۷۶، ضرورت ارزشیابی دوره های آموزش ضمن خدمت در سازمان ها، کنفرانس چهاردهم وزارت فرهنگ و آموزش عالی، سال سوم، شماره ۵.
- ۱۱- احمدی، غ ع.، ۱۳۸۰، کاربرد روش حل مسئله آموزش علوم، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال هفدهم، شماره ۱.
- ۱۲- استیگر، ر.، شیوه های مطالعه، ترجمه علی شکویی، تهران، دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه های عمومی کشور.
- ۱۳- استیگر، ر.، ۱۳۷۰، راههای تشویق به مطالعه، ترجمه پروانه سپرده، تهران، دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه های عمومی کشور.
- ۱۴- الوانی، م.، ۱۳۷۴، مدیریت عمومی، چاپ دوم، تهران، نشر نی.
- ۱۵- امام جمعه، ر و سعیدی رضوانی، م.، ۱۳۸۲، پژوهش حین عمل رویکردی نودر آموزش ضمن خدمت معلمان، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال نوزدهم، شماره ۷۳.
- ۱۶- امانی، غ.، ۱۳۷۶، اهمیت کتاب و کتابخانه و تاثیر مطالعه در روند تکامل جامعه از دیدگاه اسلام و قرآن، فصلنامه پیام کتابخانه، سال هفتم، شماره ۴.

- ۱۷- امانی، غ و آذرنویید، ف.، ۱۳۸۰، کتابخانه های مدارس و نقش آنها در ایجاد عادت به مطالعه در دانش آموزان، اردبیل، انتشارات تراز.
- ۱۸- بازرگان، ع.، ۱۳۸۰، ارزشیابی آموزشی، تهران، انتشارات سمت.
- ۱۹- بال، س.، ۱۳۷۳، انگیزش در آموزش و پرورش، ترجمه سیدعلی اصغر مسدد، شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز.
- ۲۰- بسلر، ت.، ۱۳۶۸، آموزش تدریس ریاضیات دبیرستانی، ترجمه جواد همدانی زاده، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- ۲۱- بلوم، ب و سیمولن.، ۱۳۵۵، راهنمای ارزشیابی تکوینی و ارزشیابی مجموعی از آموخته های دانش آموزان، ترجمه ابراهیم کظیمی، تهران، دانشگاه تربیت معلم.
- ۲۲- بولا، ه.، ۱۳۶۲، ارزیابی آموزشی و کاربرد آن در سواد آموزی تابعی، ترجمه عباس بازرگان، تهران، نشر دانشگاهی.
- ۲۳- بهاری، م.، ۱۳۷۲، مدیریت کلاس، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، سال دوم، شماره ۲.
- ۲۴- پاشا شریفی، ح و نجفی زند، ج.، ۱۳۷۶، روش های آماری در علوم رفتاری، تهران، انتشارات سخن.
- ۲۵- پیازه، ژ.، ۱۳۶۷، روان شناسی دانش آموزان آموزش و پرورش، ترجمه علی محمد کاردان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۲۶- پسران قادر، م.، ۱۳۷۴، مدیریت و سازمان، تهران، نشر ارغوان
- ۲۷- جهانیان، ر.، ۱۳۸۰، بررسی سطح تحصیلات کارکنان آموزش و پرورش و تعیین روش های مطلوب آموزش نیروی انسانی، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره مسلسل ۲۸، دوره هفتم.
- ۲۸- خدیوی زند، م.، ۱۳۷۳، مباحث اساسی در روانشناسی تربیتی، تهران، انتشارات تربیت.
- ۲۹- خلیلی شورینی، س.، ۱۳۷۴، تئوریهای رهبری سازمانی و کاربرد آنها در نظام مدیریت ایران، تهران، انتشارات قائم.
- ۳۰- دلاور، ع.، ۱۳۷۷، روش های تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ۳۱- دلاور، ع.، ۱۳۸۲، احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی، چاپ هفتم، تهران، انتشارات رشد.
- ۳۲- دعائی، ح.، ۱۳۷۷، مدیریت منابع انسانی در نگرش کاربردی، چاپ دوم، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی.
- ۳۳- دولانی، ا.، ۱۳۸۲، درباره کتاب، ترجمه امیرکرمانی، تهران، انتشارات کویر.
- ۳۴- رستگار، ط.، ۱۳۷۹، ارزشیابی در برنامه جدید آموزشی علوم، رشد آموزش ابتدایی، سال چهارم، شماره ۵.
- ۳۵- رضائی، ا.، ۱۳۷۹، مدیریت کلاس، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره مسلسل ۲۶، دوره هفتم.
- ۳۶- رضائیان، ع.، ۱۳۷۹، اصول مدیریت بازرگانی، تهران، انتشارات سمت.
- ۳۷- رئوفی، م. ح.، ۱۳۷۴، مدیریت رفتار کلاسی (مهارتهای آموزش و پرورش)، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.
- ۳۸- زرگر مرنندی، د.، ۱۳۷۳، آموزش ضمن خدمت در نظام های مختلف آموزشی، تهران، انتشارات آگاه.
- ۳۹- زرین فرد، ر.، ۱۳۷۸، نگاهی اجمالی به عملکرد اداره کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی در خصوص دوره های بلند مدت ضمن خدمت فرهنگیان در مقاطع کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد (۷۷-۱۳۶۵)، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره ششم، شماره مسلسل ۲۴-۲۳.
- ۴۰- ساعتچی، م.، ۱۳۷۶، روان شناسی کاربردی برای مدیران، تهران، نشر ویرایش.
- ۴۱- سبحان الهی، م عو کرانی، ر.، ۱۳۷۹، آموزش ضمن خدمت و اثرات آن در نگرش کارکنان «بازخوردی از طرح رشد و ارتقاء وزارت نیرو، مدیریت و توسعه، شماره ۶.
- ۴۲- سرمد، ز و بازرگان، ع و حجازی، ا.، ۱۳۷۸، روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.
- ۴۳- سعادت، ا.، ۱۳۷۹، مدیریت منابع انسانی، تهران، انتشارات سمت.
- ۴۴- سعیدی، ق. ع.، ۱۳۷۹، مروری بر دوره های آموزش ضمن خدمت معلمان و مدیران مدارس و ارائه الگوهای مناسب، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۶۲.

- ۴۵- سعیدی، ق.ع.، ۱۳۷۵، آموزش ضمن خدمت در وزارت آموزش و پرورش، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره مسلسل ۱۵، دوره چهارم.
- ۴۶- سلیمان پور، ج.، ۱۳۸۲، برنامه ریزی درسی در آموزش ضمن خدمت سازمان ها، چاپ اول، انتشارات احسن.
- ۴۷- سلیمی، ن.، ۱۳۷۳، پژوهش در خود راهبری و خودارزشیابی دانشجو معلمان مراکز تربیت معلم تهران، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال دهم، شماره ۲.
- ۴۸- سیف، ع.ا.، ۱۳۷۵، روش های اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، نشر دوران.
- ۴۹- سیف، ع.ا.، ۱۳۸۳، اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، چاپ پانزدهم، تهران، انتشارات نشر دوران.
- ۵۰- شاتوی، ژ.، ۱۳۷۶، مریمان بزرگ، ترجمه غلامحسین شکوهی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۵۱- شریعتمداری، ع.، ۱۳۶۹، اصول مدیریت بازرگانی، تهران، انتشارات سمت.
- ۵۲- شعاری نژاد، ع.ا.، ۱۳۸۱، فلسفه آموزش و پرورش «ویرایش دوم»، تهران انتشارات امیرکبیر.
- پایان نامه ها
- ۱- ایزدی، ص.، ۱۳۷۱، بررسی و کارآیی و اثربخشی آموزش های ضمن خدمت معلمان مقطع کاردانی رشته آموزش ابتدائی در سطح استان مازندران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- ۲- بابایی، ا.، ۱۳۷۹، ارزیابی اثربخشی دوره های آموزش ضمن خدمت کارگری پارس خودرو، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- ۳- بایرامی، ج.، ۱۳۷۲، بررسی تاثیر آموزش های ضمن خدمت در رابطه با کارآیی شغلی معلمان در استان اردبیل، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۴- پیری، ج.، ۱۳۷۸، بررسی میزان اثربخشی دوره های آموزش ضمن خدمت کوتاه مدت از دیدگاه آموزگاران مقطع ابتدایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- ۵- رضائی، ا.، ۱۳۸۱، ارزشیابی تاثیر دوره های آموزش ضمن خدمت بر عملکرد شغلی کارکنان بیمه ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۶- رضازاده کلی، ح.، ۱۳۷۳، ارزشیابی اثربخشی دوره های ضمن خدمت کوتاه مدت بر عملکرد کارمندان وزارت معادن و فلزات، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۷- سرگزی، ح.ع.، ۱۳۷۲، بررسی اثربخشی آموزش ضمن خدمت معلمان در دوره های بلند مدت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۸- ضرغامی، م.ر.، ۱۳۷۶، بررسی کارآیی و اثربخشی آموزش ضمن خدمت از دیدگاه معلمان مقطع کاردانی استان کهگیویه و بویراحمد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۹- غفوری، م.، ۱۳۸۵، بررسی تاثیر دوره های آموزش ضمن خدمت بر کارآیی دبیران زن مقطع متوسطه شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه الزهرا (س) تهران.
- ۱۰- فتحی، ع.، ۱۳۷۸، مقایسه کارآیی آموزگاران دارای کاردانی و کارشناسی ضمن خدمت با سایر آموزگاران شاغل در اداره آموزش و پرورش لامرد فارس، پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ۱۱- کرد، ب.، ۱۳۸۲، بررسی تاثیر بازخورد در ارزشیابی تکوینی بر پیشرفت تحصیلی درس علوم تجربی دانش آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی شهرستان بوکان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۱۲- محمدی، خ.، ۱۳۸۳، بررسی تاثیر دوره های آموزش ضمن خدمت فناوری اطلاعات و ارتباطات بر عملکرد دبیران مرد دوره متوسطه نظری منطقه ده تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.

- ۱۳- معصومه زاده، ع.ع.، ۱۳۷۰، مقایسه نگرش معلمان دوره ابتدایی، راهنمایی، متوسطه شیراز نسبت به آموزش ضمن خدمت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- ۱۴- وحیدی، م.ح.، ۱۳۸۳، بررسی میزان اثربخشی دوره های آموزش ضمن خدمت کوتاه از دیدگاه معلمان ابتدایی شهر کابل، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی تهران.

منابع انگلیسی:

- 1- Anis worth, B.A. Teacher Tald about In – Service Education. Journal of 1997 Teacher Education (1976). 27/2.107-19.
- 2- Bloom, B, Hastings, J. T. and madaus, G.F. Handbook of formative and summative evaluation of student learning New York: Mc Grow – Hill(1971).
- 3- Flatter. Ch and Koop man. E.J. AnIn – Service self – study program: the Forgotten Key To Educational Success. Journal of Teacher Education (1979). 27/2.116-119.
- 4- Levin, James, and Nolan, James F. principles of class room management, Boston, Allyn and Bacon(1991).
- 5- Mehrens, A. W. and Lehamn, J.I. Measuremenland Evaluation in Education and psychology, New York: Holt: Rinehart and Winston Inc (1984).
- 6- Nacino, Brown, R, and others. Curriculum and instruction. London, Macmillan, (1990).
- 7- Rando, W.C. and Lenze, L.F. Learning from students Early Term student Feedback in Hight Education university Park(1994).
- 8- Rowls, M, Nesighing Teacher Education course syllabi that Intgrate service learning (2000).
- 9- Slovance,H.N, and others. Structured teading Illinions, Reserch press Company, champaignx (1979).
- 10- Soonghee,Han; Cearting systems for life long Learning Asia, Seoul national niversity korea 2001, Asia Pacific education review (2001). VOL 2- NO.85-95.
- 11- Wragg E. C. Primary Teaching skills London, Rout ledge, (1994).
- Wragg E. C. Class management, London Rout ledge (1993).